

POLSKA KOLEBKĄ TOLERANCJI? KONFEDERACJA WARSZAWSKA

Autorka scenariusza: Patrycja Kopcińska

KRÓTKI OPIS SCENARIUSZA:

Zajęcia przenoszą nas do wieku XVI. Pozwalają na poznanie sytuacji różnowierców oraz zrozumienie znaczenia Aktu Konfederacji Warszawskiej. Umożliwiają także porównanie stosunku Polaków i Polek do ludzi innych wyznań czy narodowości, zarówno w przeszłości, jak i w chwili obecnej.

Czas trwania: 2 x 45 minut

Pytanie kluczowe: Czego mogą nas nauczyć konfederaci z 1573 roku?

Cele lekcji:

- ➔ poznasz terminy: tolerancja, tolerancja religijna
- ➔ poznasz stosunki wyznaniowe w państwie polsko-litewskim
- ➔ dostrzeżesz różnice między traktowaniem wyznawców różnych religii w Europie
- ➔ wskażesz skutki społeczno-gospodarcze i kulturowe tolerancji religijnej
- ➔ zrozumiesz doniosłość Aktu Konfederacji Warszawskiej
- ➔ będziesz doskonalić umiejętność czytania i analizowania oraz interpretowania tekstów źródłowych
- ➔ zrozumiesz wagę napływu ludności dla rozwoju państwa
- ➔ zauważysz podobieństwa i różnice między podejściem do osób prześladowanych/zagrożonych w Rzeczypospolitej Obojga Narodów i współczesnym państwie polskim.

Kryteria oceny:

- ➔ postępujesz się terminami; tolerancja, tolerancja religijna
- ➔ oceniasz sytuację różnowierców w Europie
- ➔ wskazujesz Akt Konfederacji Warszawskiej jako podstawę tolerancji w Rzeczypospolitej
- ➔ podajesz przykłady skutków napływu ludności dla rozwoju państwa
- ➔ porównujesz poziom tolerancji w Rzeczypospolitej Obojga Narodów i współczesnej Rzeczypospolitej.

Związek z podstawą programową (Historia, III etap edukacyjny):

Wymagania ogólne: II, III

Wymagania szczegółowe: 18.1), 18.2), 19.3), 20.2)

Komentarz metodyczny

Scenariusz można przeprowadzić jako kontynuację scenariusza pt. „Debatować, radzić, rozmawiać...”. Oba scenariusze zachęcają do refleksji nad tym, czy i w jaki sposób Polacy i Polki szukali porozumienia i próbowali wnieść się ponad podziały mimo sporów i waśni.

Metody: metody aktywizujące: argumenty „za i przeciw” (z modyfikacją – młodzież w każdym momencie ma możliwość zmiany swojego stanowiska), praca z tekstem źródłowym, rozmowa nauczająca, pogadanka, dyskusja.

Środki dydaktyczne i materiały: karteczki, plakat z zapisaną tezą do dyskusji i graficznymi symbolami zajmowanych stanowisk, karty pracy (załącznik nr 1).

Formy pracy: praca zbiorowa jednolita, praca zbiorowa indywidualna, grupowa.

Przebieg zajęć:

Lekcja nr 1 (45 minut)

WPROWADZENIE:

1. Przed rozpoczęciem zajęć umieść w widocznym miejscu lub zapisz na tablicy: temat, cele zajęć, kryteria oceniania i pytanie kluczowe, a następnie poproś chętne osoby o ich zaprezentowanie. Upewnij się, że dla wszystkich są zrozumiałe. (2 minuty)

PRACA WŁAŚCIWA:

2. Wyjaśnij młodzieży, że podczas zajęć będzie ze sobą dyskutowała, wymieniając się argumentami i przyglądając swoim stanowiskom. Ćwiczenie stanowi punkt wyjścia do refleksji historycznej, a jednocześnie daje przestrzeń do zdobywania umiejętności komunikacyjnych – wyrażania swojego zdania, przysłuchiwanie się opiniom innych osób i ustosunkowywania się do nich. Poinformuj, że za chwilę zostanie im przedstawiona sytuacja i związany z nią problem – teza. Zadanie będzie polegało na zajęciu stanowiska wobec przedstawionego problemu, a następnie przeprowadzeniu dyskusji w ustalonych ramach, podczas której uczniowie i uczennice będą mieli czas na refleksję, zmianę stanowiska i dalszą dyskusję oraz argumentację. Celem tej aktywności nie jest przekonanie do swoich poglądów, a jedynie umożliwienie poznania różnych stanowisk i refleksja nad własnymi postawami. (3 minuty)
3. Odczytaj poniższy opis:
„Kilka miesięcy temu w sąsiednim państwie wybuchła wojna domowa. Giną ludzie ze względu na to, że wyznają inną religię; trafiają do więzień za swoje poglądy. Nie wolno im już kultywować swoich świąt i obyczajów. Ich domy są bombardowane, nie mogą liczyć na pomoc medyczną. W niektórych miastach brakuje żywności, a nawet wody. Uciekają... Szukając bezpiecznego schronienia, dotarli do naszych granic. Ta grupa ludzi stale się powiększa, gdyż zniszczone państwo opuszczają również ci, którzy szukają pracy i lepszych warunków życia”. (1 minuta)
4. Wywieś plakat ze sformułowaną tezą lub napisz na tablicy: „Powinniśmy otworzyć granice i udzielić pomocy wszystkim przybyszom” oraz stanowiska, jakie można zająć wobec tego problemu. (1 minuta)
+ + całkowicie się zgadzam
+ raczej się zgadzam
= jestem neutralny (lub nie mam zdania)
– raczej się nie zgadzam
– – całkowicie się nie zgadzam

5. Rozdaj karteczki i poproś, aby młodzi ludzie umieścili na nich powyższe symbole wyrażające ich stanowisko wobec postawionej tezy. Każdy trzyma karteczkę w dłoni. Wyjaśnij, że dyskusja będzie się odbywała w czterech jednodominutowych sesjach. Podkreśl, że po każdej sesji można zastanowić się i zmienić swoje stanowisko, zmieniając jednocześnie zapis na karteczce. To jedna z wartości rozmowy – możliwość skonfrontowania swoich poglądów z poglądami innych osób, ich zweryfikowania i głębszej refleksji nad naszymi postawami. (30 minut na wszystkie sesje)

Komentarz metodyczny

Warto zadbać o dobrą atmosferę tej dyskusji, tak aby każdy mógł swobodnie wypowiedzieć swoje stanowisko, a także zmienić je pomiędzy poszczególnymi sesjami. Podkreśl, że równie ważne jest wyrażanie swojego zdania, jak słuchanie tego, co do powiedzenia mają inne osoby. Poproś, by odnosić się z szacunkiem do poglądów rozmówców i rozmówczyń, nawet jeśli różnią się od naszych. Zachęcaj także do wsłuchiwania się w argumenty pojawiające się w dyskusji, aby lepiej zrozumieć punkt widzenia drugiej osoby.

Wprowadzenie do zasad dobrej rozmowy i wzajemnego słuchania się znajdziesz w scenariuszu bazowym projektu „Rozmawiamy o uchodźcach”: <http://migracje.ceo.org.pl/kategorie/scenariusz-bazowy>.

Sesja I. Poproś o utworzenie grup, tak aby spotkały się w nich osoby o takich samych stanowiskach (na kartkach mają narysowany ten sam znak), a następnie przedyskutowanie postawionego problemu oraz przedstawienie argumentów lub wyjaśnienie swojego stanowiska (np. w przypadku osób, które zadeklarowały neutralności lub brak zdania – z czego to wynika?).

Sesja II. Daj znak do kolejnej części dyskusji, która będzie się odbywała w parach. Pary tworzą osoby reprezentujące stanowiska różniące się o jeden poziom np.: + i =; – i –; = i –. Zwróć uwagę, że młodzież powinna dyskutować nad problemem, używając kontrargumentów.

Po zakończeniu sesji zapytaj, czy ktoś chciałby zmienić swoje stanowisko, i zachęć do zanotowania na karteczkach ewentualnej zmiany.

Sesja III. Daj znak do następnej części, która również będzie się odbywała w parach, ale uczniowie i uczennice powinni stworzyć je tak, aby dyskutować z osobą o możliwie najbardziej odmiennym stanowisku (np. + + z – -, + z – -). Rozpoczynając tę część dyskusji zwróć uwagę, że teraz szczególnie uważnie warto wsłuchiwać się w głos rozmówcy lub rozmówczyń, żeby zrozumieć argumenty, jakimi się posługuje, i uzasadnić własne zdanie. W dyskusji można posługiwać się argumentami zebranych w wcześniejszych sesjach.

Po zakończeniu sesji ponownie zapytaj, czy ktoś chciałby zmienić swoje stanowisko, i zachęć do zanotowania na karteczkach ewentualnej zmiany.

Sesja IV. Poleć, aby młodzież powróciła do swoich pierwotnych grup i sprawdziła, czy stanowiska zmieniły się w trakcie ćwiczenia, oraz wymieniła się uwagami, spostrzeżeniami oraz argumentami zebranymi podczas poszczególnych sesji. Poproś również o refleksję: jakie wiadomości wzbogaciły wiedzę rozmówców i rozmówczyń, co przekonało ich do pozostania przy swoim stanowisku lub do jego zmiany.

PODSUMOWANIE:

6. Poproś o zaprezentowanie wniosków z dyskusji przeprowadzonych w czasie IV sesji, a następnie podsumuj ćwiczenie, zwracając uwagę na jego dwa aspekty. Dokonywanie trudnych wyborów, umiejętność określania swojego stanowiska, a także doskonalenie umiejętności prowadzenia rozmowy, słuchania i otwartości na argumenty przeciwne. Wyjaśnij, że podczas kolejnych zajęć omówicie zapisy Konfederacji Warszawskiej i zastanowicie się nad kwestią otwartości Rzeczypospolitej Obojga Narodów, która była w Europie postrzegana jako bezpieczna przystań dla wszystkich prześladowanych. (8 minut)

Lekcja nr 2 (45 minut)

WPROWADZENIE:

1. Poproś młodzież o przypomnienie wiadomości nt. reformacji w Europie. Zapytaj: Jak traktowano protestantów w Niemczech? Co to były wojny religijne oraz jak uczniowie i uczennice oceniają warunki pokoju w Augsburgu? Co się stało z hugenotami we Francji? (5 minut)
2. Opowiedz o reformacji w Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Podkreśl, że na naszych ziemiach nie było prześladowań religijnych dzięki działaniom i dokumentom powstającym w XVI wieku, pośród których największe znaczenie miał Akt Konfederacji Warszawskiej. Wyjaśnij okoliczności jego podpisania (bezkrólewie, spory między uczestnikami konfederacji, stanowisko biskupów, wypowiedzi Piotra Skargi itp.). (8 minut)

PRACA WŁAŚCIWA:

3. Rozdaj karty pracy (załącznik nr 1) i poproś młodzież o wykonanie zadań (indywidualnie lub w parach), a następnie głośnie odczytanie odpowiedzi przez wybrane osoby. (15 minut)
4. Zaproponuj, aby młodzi ludzie zastanowili się, jakie skutki przyniósł sam Akt Konfederacji Warszawskiej i związana z nim tolerancja. Zachęcaj do spontanicznych odpowiedzi i stosuj pytania naprowadzające, tak aby wybrzmiały sformułowania typu: napływ ludności różnej narodowości i o różnym statusie, rozwój rzemiosła, gospodarki, nauki, rozkwit kultury renesansu, wielokulturowość. (7 minut)
5. Podsumuj wypowiedzi uczniów i uczennic, dokonaj ewentualnych korekt i podkreśl doniosłość tego dokumentu w skali europejskiej. Wspomnij o wpisaniu w 2003 roku Aktu Konfederacji Warszawskiej na listę „Pamięć Świata” UNESCO, na której znajdują się najważniejsze dokumenty w dziejach ludzkości. (3 minuty)
6. Przenieś uwagę młodzieży na zapisane na tablicy pytanie kluczowe: „Czego mogą nas nauczyć konfederacji z 1573 roku?”, i poproś chętne osoby, aby podchodziły i jednym lub dwoma słowami zapisywały swoje propozycje. Na koniec poproś o ich głośne odczytanie. (5 minut)

PODSUMOWANIE:

7. Wróć do zapisanych celów lekcji i poproś o powstanie te osoby, które uważają, że zostały one osiągnięte. Możesz także nawiązać do pytania zawartego w tytule scenariusza („Polska kolebką tolerancji?”) i zachęcić młodzież do refleksji nad nim. Podziękuj młodzieży za udział w zajęciach. (2 minuty)

Praca domowa:

Zachęć młodzież do wyszukania informacji, jakie dzieła kultury związane z historią Polski, poza Aktem Konfederacji Warszawskiej, zostały wpisane na listę UNESCO „Pamięć Świata”.

Źródła:

- ➔ „Historia. Teksty źródłowe”, red. S. Sierpowski, Wydawnictwo Graf Punkt, Warszawa 1998
- ➔ <http://migracje.ceo.org.pl/kategorie/scenariusz-bazowy>.

Załącznik nr 1: Karta pracy dla młodzieży

Uważnie zapoznaj się z tekstem źródłowym – fragmentem Aktu Konfederacji Warszawskiej z 1573 roku – a następnie wykonaj polecenia 1–4.

CONFODERATIO GENERALIS VARSOVIAE

My Rady Koronne, duchowne i świeckie, i rycerstwo wszystko, i stany insze jednej a nierozdzielnej Rzeczypospolitej oznajmiamy [...], iż pod tym niebezpiecznym czasem, bez króla pana zwierzchniego mieszkając, staraliśmy się o to wszyscy pilnie na zjeździe warszawskim, jakobyśmy przykładem przodków swych sami między sobą pokój, sprawiedliwość, porządek i obronę Rzeczypospolitej zatrzymać i zachować mogli. Przeto [...] obiecujemy i zobowiązujemy się pod wiarą, poczciwością i sumieniem naszym:

Naprzód żadnego rozerwania między sobą nie czynić [...] ale podług miejsca i czasu tu naznaczonego zjechać się [...] i wspólnie a spokojnie tę sprawę obierania pana podług wolej Bożej do skutku słusznego przywieść. A inaczej na żadnego pana nie pozwalać, jedno takową pewną [...] umową: iż nam pierwszej prawa wszystkie, przywileje i wolności nasze, które są i które mu podamy po obraniu, poprzysiąc ma. A mianowicie to poprzysiąc: pokój pospolity między rozerwanymi i różnymi ludźmi w wierze i w nabożeństwie zachowywać i nas za granice koronne nigdy nie ciągnąc żadnym obyczajem ani prośbą królewską swą, ani zapłatą pięciu grzywien od kopi, ani ruszenia pospolitego bez uchwały sejmowej czynić. [...]

A iż w Rzeczypospolitej naszej jest różnorodność niemała ze strony wiary chrześcijańskiej, zabiegając temu, aby się z tej przyczyny między ludźmi rozruchy jakie szkodliwe nie wszczęły, które po inszych królestwach jaśnie widzimy, obiecujemy to sobie wspólnie za nas i za potomków naszych na wieczne czasy pod rygorem przysięgi, wiarą, czcią i sumieniem naszym, iż którzy jesteśmy różni w wierze, pokój między sobą zachować, a dla różnej wiary i odmiany w kościołach krwi nie przelewać, ani nie karać konfiskatą majątności, więzieniem i wygnaniem i zwierzchności żadnej ani urzędowi do takowego postępowania żadnym sposobem nie pomagać. [...]

Wszakże przez tę konfederację naszą zwierzchności żadnej panów nad poddanyimi ich [...] nie umniejszamy i posłuszeństwa żadnego poddanych przeciwko panom ich nie psujemy. I owszem, jeśliby takowa samowola gdzie była pod pretekstem religii [...] będzie wolno i teraz każdemu panu poddanego swego nieposłusznego tam, tak w duchownych, jako i świeckich rzeczach, podług rozumienia swego skarać. [...]

Te wszystkie rzeczy obiecujemy sobie i dla potomków swych zachować i trzymać pod wiarą, czcią i sumieniami naszymi. A kto by się temu sprzeciwiać chciał i pokój i porządek pospolity psuć, przeciwko takiemu powstaniemy. [...]

Źródło: „Historia. Teksty źródłowe”, red. S. Sierpowski, Wydawnictwo Graf Punkt, Warszawa 1998, s. 101-102

1. Wymień postanowienia konfederacji warszawskiej.

.....

.....

.....

2. Odszukaj w tekście i podkreśl przyczyny zawarcia pokoju religijnego w Rzeczypospolitej.

3. Jak uzasadniana jest potrzeba wprowadzenia pokoju religijnego?

.....

.....

4. Wymień zobowiązania podjęte przez twórców Aktu Konfederacji Warszawskiej.

.....

.....

.....

